

Valiovarainministeriö

HELSINGIN JA UUDENMAAN SAIRAANHOITOPIIRIN LAUSUNTO JULKICT-STRATEGIAEHDOTUKSESTA

Yhteenveto

Pyydettyinä lausuntona JulkICT-strategiaehdotuksesta toteamme kohteliaimmin seuraavaa:

Vaikka strategia on laadittu vuosille 2012–2020, on sen taustalla vahvasti nykyisen hallitusohjelman tavoitteet. Strategiaa ei kuitenkaan voi arvioida ottamatta huomioon v. 2011 säädettyä lakia julkisten hallinnon tietojärjestelmien ohjauksesta (634/2011). Tietotekniikkaa ei myöskään ole mielekästä tarkastella ilman toiminnan antamaa perustaa tietojärjestelmien kehittämistyölle.

Strategia on rajattu julkiseen sektoriin ja sen painottuu valtion toimintaan. Kun palveluita arvioidaan toisaalta kansalaisen näkökulmasta ja toisaalta palveluja tuottavan organisaation näkökulmasta, ei kuitenkaan tule unohtaa yksityisen ja kolmannen sektorin merkittävää panosta palvelujen tuottamisessa. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluluissa yksityisen ja julkisen rajapinta on usein hämärä.

Yksityiskohtaiset huomiot:

Kohta 1.2 ICT:n hyödyntäminen

Nykyisin olemassa olevien sähköisten palvelujen saatavuus ja käyttöaste on hyvä, mutta kattavia yhteisiä sähköisiä palveluja on syntynyt toistaiseksi niukasti. Yhteisillä sähköisillä palveluilla pitää olla vastuutaho ja tuottaja.

Tiedon avoimuus ei ole ainoa sähköisten palvelujen käyttöä rajoittava tekijä. Luottamuksellisen tiedon avoin käyttö vaatii myös luotettavan tavan tunnistaa ja valtuuttaa palvelujen käyttäjät. Luotettava (ja vahvakin) käyttäjän tunnistaminen on sähköisten palvelujen käytön ehdoton edellytys. Useissa kansalaisen palveluissa tunnistautuminen tapahtuu pankkien verkkopankkitunnuksin. Strategiasta puuttuu tavoite sähköisessä asiointissa tarvittavasta yleisestä tunnistamis- ja valtuutuspalvelusta, joita voidaan käyttää sekä julkisissa että yksityisissä palveluissa. Tämä pitäisi ehdottomasti kirjata strategiaan ja sen toteuttamiselle pitää nimetä ”omistaja”.

Kohta 1.4 Tietohallinnon ohjauksen nykytila

Tietohallintolaki on hyvä perusta rakentaa nykyistä paremmat tietohallinnon yhteistyömallit. Asia on kuitenkin edennyt valitettavan hitaasti. Alla esimerkkejä yhteistoiminnasta

- Juhdan toiminta on tuottanut hyviä suosituksia, joita osittain on implementoitu myös yksityissektorilla.
- Vahdin luomat tietoturvan periaatteet ovat jatkossa entistä tärkeämpiä ja niitä pitää saada kaikilla tahoilla eteenpäin.
- Useita vuosia toiminnassa ollut SADe-ohjelma ei ole tuottanut toistaiseksi lukuisien suunnitelmien lisäksi kovin konkreettisia toimintamalleja. Maahan on samaan aikaan

syntynyt nopeasti satoja erillisiä, toisiinsa integroitumattomia sähköisiä asiointipalveluja.

Kohta 2. - Visiot ja linjaukset:

Strategian visio menee syvälle tietojärjestelmätoteutuksen yksityiskohtiin ja sisältää elinkeinopoliittisia tai muita kannanottoja, jotka eivät kuulu ICT-strategiaan.

Strategiassa tulisi ottaa kantaa verkottuneen toiminnan mahdollistamiseen myös yhteisillä tietojärjestelmäpalveluilla. Tällä hetkellä näin ei ole. Lainsäädännöllä on rajattu mm. Vetuma-palvelujen ja Valtion VIA-palvelujen käyttöä vain osan julkisen sektorin käytettäväksi.

Strategiassa tulisi tuoda selkeästi ilmi tavoitteet toimiala- ja palveluriippumattomien yhteisten järjestelmäpalvelujen järjestämisestä. Tällaisia voivat olla mm. yleinen kansallinen tunnistautumispalvelu, toisen osapuolen valtuuttamisen mahdollistama palvelu, mahdollisesti yleinen tiedonvälityspalvelu sekä väliaikaisen henkilötunnuksen generointipalvelu.

Visiossa tuodaan liian voimakkaasti esille räätälöityjen tietojärjestelmäpalvelujen aikaansaamista, mikä on ristiriidassa yleisen kehityksen kanssa. Liikerytyksissä on siirrytty käyttämään valmisohjelmistoja aina kun se on mahdollista, koska ohjelmistokehitys on harvoin yritysten ydinliiketoimintaa (esim. minkään organisaation ei ole kokonaistaloudellista toteuttaa talous- tai materiaalihallintojärjestelmiä itse räätälöimällä, vaan käyttää valmiita ratkaisuja). Ainoastaan aidosti kilpailuetua tuottavissa tai paikallisen lainsäädännön vaatimissa yksittäisissä ratkaisuissa räätälöinti on perusteltua. Ekosysteemejä korostettaessa olisi syytä tuoda esille myös niiden hallinnointiin liittyvät vaatimukset. Best of Breed -ajattelu merkitsee mittavaa integraattoritehtävää ja jatkuvan muutoksen hallinnan vaatimuksia.

Kohta 3 Strategian linjausalueet

Strategian linjaukset ovat pääosin perusteltuja lukuun ottamatta palveluinnovaatioiden ekosysteemejä. Tämä linjaus vaikuttaa enemmänkin elinkeinopoliittiselta kannanotolta kuin julkisen sektorin strategiselta ICT-linjaukselta.

Kohta 3.1 - Palveluinnovaatioiden ekosysteemi

Mikäli lähdetään kehittämään "innovatiivisia ekosysteemejä", pitää tavoitteeksi ottaa aidosti kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden ja ratkaisujen kehittäminen - ei pelkästään suomalaisten veronmaksajien kustantama tuotteistus. Tämä on mahdollista ainoastaan varmistamalla, että toteutettu ekosysteemi on yhteensopiva ja sertifioitavissa kansainvälisten, vähintään EU-tason standardien ja toimintamallien kanssa. Pelkkä julkisen sektorin tietojärjestelmien kokonaisarkkitehtuuri ei tätä takaa.

Nykyistä pienempien ja ketterämpien hankkeiden toteuttaminen on sinänsä hyvä tavoite, joskaan 10 milj. euroa ei mielestämme ole pieni hankebudjetti max. 2 vuoden hakkeelle. On muutenkin syytä suhteuttaa hankkeiden kustannukset ja kestot vaikuttavuuteen ja hankkeella saavutettaviin hyötyihin. Merkittävässä palveluissa niiden pieniksi palasiksi pilkkominen ei ole aina kokonaistaloudellisesti tilaajalle edullisia. Pieninä palasina toteutus edellyttää aina koko tavoitetilan ja pitkän etenemispolun määrittelyä sekä kyvykkyyttä integraattoritoimintaan.

Kohta 3.2 Avoin tieto ja tiedon yhteiskäyttö:

Tiedon yhteiskäytön edistäminen on perusteltua. Nykyinen tilanne, jossa palvelujen tuottajat joutuvat tuottamaan erikseen lukuisiin lakisääteisiin kansallisiin rekistereihin erilaista palvelutuotannossa syntyvää tietoa on kestävämpi. Valtion omien toimintojen rationalisointi on tällä alueella ollut kovin hidasta.

Myös kansalainen käyttää (ja tuottaa) sähköisillä välineillä tietoa monista eri lähteistä ja monilla eri välineillä. Hänellä tulee olla mahdollista käyttää omia tietojaan poikkeustilanteita lukuun ottamatta.

Kohta 3.4 Selkeät tietohallinnon rakenteet:

Tietohallinnon rakenteita ja toimintatapoja on aiheellista uudistaa. Strategian näkökulmana on kuitenkin pelkästään valtion oma toiminta.

Kohta 3.5 Toimintavarma ja kustannustehokas ICT-infrastruktuuri

Tämän tavoitteen saavuttamiseen pitää pyrkiä määrätietoisesti ja rakentaa sekä toiminta- ja ylläpitomalleja että niihin pääsemiseksi välttämättömiä sopimuskäytäntöjä. Toimintavarmuuteen ja tietoturvaan liittyviä kysymyksiä pitää korkean varautumisen toimintojen lisäksi nostaa esille myös muissa toiminnoissa, koska yhä suurempi osa palveluista on riippuvainen toimivasta infrastruktuurista. Useissa tapauksissa infrastruktuuripalvelujen konsolidointi on välttämätöntä. Nykyiset erittäin hajautetut ratkaisut ja palvelut ovat liian haavoittuvia toimintakriittisten tietoteknisten palvelujen käytölle, koska yksittäisillä pienillä toimijoilla ei ole riittävästi resursseja ja osaamista niiden ylläpitämiseen.

Tulevien SOTE- ja kuntarakennemuutoksien ICT-inframuutoksiin on syytä kiinnittää tässä ehdotuksessa huomiota ja ottaa se yhdeksi yhteiseksi strategian toimenpidekohteeksi.

4 Strategiset erityiskysymykset

4.1 ICT-markkinat

Markkinoiden tasapaino on hyvä tavoite, mutta pitää muistaa, että Suomi on erittäin pieni markkina-alue, jolloin monopolitilanteita ja toimittajien "kartelleja" syntyy helposti. Kokonaisarkkitehtuurimenetelmän käyttöönotto ei sinänsä tarjoa ICT-markkinoilla mahdollisuuksia uusille innovaatioille, vaan voi jopa rajoittaa niitä.

4.2 Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälistä standardointia ei tällä hetkellä seurata Suomessa riittävästi. Standardintyyöhön on osallistuttava aktiivisesti ja myös resursoitava siihen osallistuminen. Strategiategistissä tulisi vahvemmin ottaa kantaa kansainvälisten standardien käyttöönottoihin ja implementointeihin.

5 Strateginen toimeenpano

5.1 Toimeenpanon organisointi, seuranta ja viestintä

Strategian teksti koskee lähes kokonaan pelkästään valtionhallintoa. Muu julkinen sektori on unohtunut.

5.2 Toimenpiteet

Valtion tulee avata kaikille yhteiset perustietopalvelunsa ja ratkaista niihin liittyvät lainsäädäntö- ja palvelujen rahoitusongelmat ensivaiheessa. Ehdotetut toimenpideohjelmat koskevat lähes pelkästään valtionhallinnon sisäisiä asioita. Niiden toteutusaikataulut ovat liian pitkiä, vaikka muualla strategiassa korostetaan innovatiivisuutta, nopeutta ja ketteryyttä.

5.3 Rahoitus

Strategiassa ei oteta lainkaan kantaa valtionsektorin ulkopuolisten toimintojen (esim. kuntien) rahoituksen järjestämiseen.

Aki Lindén
toimitusjohtaja

Lasse Lehtonen
hallintoylilääkäri